

УДК 347.15/17:(007:004.73)(477)

Сафончик Оксана Іванівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИДАЧІ ДОКУМЕНТІВ ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ АКТІВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві як України, так і країн ЄС виникає багато актуальних питань в економічних, моральних, етичних, соціальних та культурних аспектах щодо визначення сімейних правовідносин та соціального і правового регулювання цих правовідносин. Формування інформаційно-комунікаційних технологій істотно вплинуло на розвиток суспільства, стало чинником інформаційної революції, зумовивши виникнення єдиного світового простору.

Розвиток інформаційних технологій не міг не вплинути і на сімейні правовідносини, зокрема чоловіка і жінки під час укладання шлюбу, як на соціальному, так і на правовому рівні. Усе це не могло не позначитися й на основній структурі суспільства – сім'ї. У зв'язку із чим у практичній діяльності фахівців постало багато питань, невирішених проблем, пов'язаних із проблемами видачі документів про державну реєстрацію актів цивільного стану у сфері інформаційних технологій; величезна кількість минулих процесів, виникають нові нюанси, які потребують систематизації знань у цій сфері, нових рішень, що дозволили б на новому, сучасному рівні підійти до досліджуваних питань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Теоретичну основу дослідження склали наукові праці таких правознавців, як: М.В. Антокольська, О.М. Бандурка, О.Б. Безпалько, А.М. Беякова, В.І. Бошка, Д.В. Генкін, В.С. Гопанчук, О.В. Дзера, А.С. Довгерт, О.О. Єрошенко, Н.М. Єршова, І.В. Жилінкова, І.А. Загорський, О.М. Калітенко, В.М. Косак, Н.С. Кузнєцова, Г.К. Матвеев, Н.В. Орлова, Л.М. Пчелінцева, В.О. Рясенцев,

З.В. Ромовська, В.М. Самойленко, В.І. Семчик, Г.М. Свердлов, Р.О. Стефанчук, Є.А. Суханов, В.А. Тархова, Ю.К. Толстой, Є.О. Харитонов, О.І. Харитонова, К.Л. Цимбал, Ю.С. Червоний, Я.М. Шевченко та інші.

Мета статті. Метою статті є науковий аналіз, систематизація, оцінка, розроблення пріоритетних напрямів науки щодо видачі документів про державну реєстрацію актів цивільного стану у сфері інформаційних технологій, теоретичних та практичних проблем, що виникають у зазначеній сфері в Україні.

Виклад основного матеріалу. Акти цивільного стану визначаються у статті 49 ЦК України [1] як події та дії, що нерозривно пов'язані з фізичною особою і започатковують, змінюють, доповнюють або припиняють її можливість бути суб'єктом цивільних прав та обов'язків. До таких подій і дій ЦК України відносить, зокрема, народження фізичної особи, встановлення її походження, набуття та вихід із громадянства, досягнення відповідного віку, надання повної цивільної дієздатності, обмеження цивільної дієздатності, визнання особи недієздатною, укладення шлюбу, розірвання шлюбу, усиновлення, зміну імені, прізвища, смерть тощо. Деякі з них відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» підлягають державній реєстрації. Це стосується народження фізичної особи та її походження, укладення шлюбу, розірвання шлюбу у випадках, передбачених законом, зміни імені, смерті.

Перелік актів цивільного стану, встановлений у ст. 49 ЦК України, є приблизним і може бути розширений у процесі тлумачення норм ЦК. Напри-

клад, актами цивільного стану за своїм змістом є визнання особи безвісно відсутньою, оголошення її померлою і т.п.

Деякі з актів цивільного стану підлягають державній реєстрації. Це стосується народження фізичної особи і її походження, громадянства, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті. На відміну від загального переліку актів цивільного стану, перелік актів, що підлягають державній реєстрації, є вичерпним (ч. 3 ст. 49 ЦК України).

Державна реєстрація актів цивільного стану здійснюється територіальними органами РАЦС, утвореними органами виконавчої влади. Акти цивільного стану у відношенні громадян України, що проживають за кордоном, реєструються консульськими установами України.

Для здійснення запису акта цивільного стану громадяни мають надати документи, які є підставою для державної реєстрації цього акта (наприклад, довідка установленної форми про народження чи смерть; рішення суду про встановлення батьківства і т.п.), а також документ, що засвідчує особистість заявника.

Зміни чи виправлення в запис акта цивільного стану вносяться органом РАЦС за заявою зацікавлених осіб (наприклад, у випадку помилки під час запису), на підставі рішення суду чи на підставі рішень адміністративних органів, на підставі інших записів актів цивільного стану (наприклад, у запис акта про народження вносяться зміни на підставі запису про встановлення батьківства чи про усиновлення).

Відмова органа РАЦС внести в запис актів цивільного стану зміни чи виправлення може бути оскаржена в суді. На підставі судового рішення вносяться також виправлення чи зміни в записі акта цивільного стану за наявності спору між зацікавленими сторонами.

У випадку втрати свідоцтва про державну реєстрацію акта цивільного стану громадянину на його прохання може бути видано органом РАЦС повторне свідоцтво на підставі запису актів цивільного стану, який зберігається в органах РАЦС. Сам втрачений запис акта цивільного стану може бути відновлений тільки на підставі рішення суду про установлення факту реєстрації відповідного акта цивільного стану.

Анулювання записів актів цивільного стану проводиться органом РАЦС за місцем збереження цих записів актів цивільного стану на підставі рішення суду. Із моменту анулювання запис акта цивільного стану втрачає своє правове значення.

Державна реєстрація актів цивільного стану проводиться відділами ДРАЦС, виконавчими органами сільських, селищних і міських (крім міст обласного значення) рад. Акти цивільного стану стосовно громадян України, що проживають за кордоном, реєструються консульськими установами України.

Державна реєстрація актів цивільного стану здійснюється шляхом створення двох ідентичних екземплярів записів на бланку відповідної форми, куди включаються необхідні відомості про громадянина і про сам акт цивільного стану. Сьогодні з розвитком ІТ-технологій дані запису акта цивільного стану підлягають обов'язковому внесенню до Державного реєстру актів цивільного стану громадян – державної електронної інформаційної системи. На підставі вчиненого запису громадянам видається свідоцтво – документ, що засвідчує факт державної реєстрації акта цивільного стану.

З урахуванням наявності ІТ-технологій, із метою оптимізації процесу надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.06.2015 року № 669-р «Про реалізацію пілотного проекту у сфері державної реєстрації актів цивільного стану» наказом Міністерства юстиції України від 09.07.2015 року № 1187/5 було запроваджено пілотний проект щодо подання заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану через мережу Інтернет, де був створений офіційний сервіс – Веб-портал «Звернення у сфері державної реєстрації актів цивільного стану».

Із використанням даного веб-порталу громадяни можуть подати до відділів РАЦС такі заяви: про державну реєстрацію шлюбу, про державну реєстрацію розірвання шлюбу на підставі рішення суду, про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, про розірвання шлюбу відповідно до ст. 107 СК України [2], про зміну імені, про повторну видачу свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану, про надання витягів із Державного реєстру актів цивільного стану громадян та про внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання.

Також із використанням функціональних можливостей зазначеного Веб-порталу Міністерства юстиції України в особистому кабінеті кожний користувач може: зареєструватись шляхом заповнення електронної реєстраційної форми, заповнити звернення для заяви на отримання доку-

ментів про державну реєстрацію актів цивільного стану та реєстрацію актів цивільного стану, надіслати документи, які були попередньо відскановані на сканері, – копії документів, необхідних для роботи спеціаліста відділу державної реєстрації актів цивільного стану, обрати зручний час та дату проведення державної реєстрації актів цивільного стану, здійснити попередній запис на відвідування відділу ДРАЦС, отримати онлайн-консультацію спеціаліста відділу державної реєстрації актів цивільного стану з будь-якого питання, що належить до його компетенції.

Зазначені заяви в обов'язковому порядку повинні містити електронний цифровий підпис фізичної особи або бути підписаними під час особистого звернення до відділу державної реєстрації актів цивільного стану протягом трьох днів із дня подачі заяви.

Скориставшись вищевказаними послугами, користувачі мають можливість вирішити питання, пов'язані з діяльністю відділів ДРАЦС, заощадивши свій вільний час.

Заяві, зверненню користувача, надісланим через Веб-портал, автоматично присвоюється унікальний реєстраційний номер. Повідомлення про результати розгляду заяви або звернення надсилається користувачу відповідальним працівником відділу державної реєстрації актів цивільного стану в день їх отримання або не пізніше наступного робочого дня в разі надходження заяви або звернення поза робочим часом відділу та відображається в особистому кабінеті.

У день здійснення з використанням Веб-порталу попереднього запису фізичної особи на прийом із питань державної реєстрації народження, смерті, повторної видачі свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану, а також видачі витягів із Реєстру працівник відділу державної реєстрації актів цивільного стану перевіряє отримані відскановані копії документів, наявність актового запису цивільного стану, на підставі якого необхідно видати відповідне свідоцтво або витяг із Реєстру, відомості актового запису про шлюб батьків, необхідні для державної реєстрації народження.

Для повторної видачі свідоцтва про державну реєстрацію актів цивільного стану, а також для видачі витягу з Реєстру працівник відділу державної реєстрації актів цивільного стану в цей самий день звертається з електронним запитом до відділу державної реєстрації актів цивільного стану України за місцем складання відповідного актового запису цивільного стану для отримання під-

твердження про відповідність відомостей у Реєстрі даним паперового носія актового запису.

Завдяки таким новаціям паперові питання українцям можна буде вирішувати просто вдома, через Інтернет. Упровадження сервісу має допомогти зекономити час на добування різних довідок та відомостей.

Органи ДРАЦС на підтвердження проведеної державної реєстрації актів цивільного стану видають відповідні свідоцтва та витяги з Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

Видача документів про державну реєстрацію актів цивільного стану забезпечує офіційне визнання та підтвердження державою фактів народження фізичної особи та її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті та сприяє належній реалізації законних прав та інтересів фізичної особи.

Про факт державної реєстрації акта цивільного стану органами державної реєстрації актів цивільного стану видається відповідне свідоцтво.

Бланки свідоцтв виготовляються за затвердженими Кабінетом Міністрів України зразками та їх описами, кожен такий бланк має серію і номер [3].

У разі втрати, пошкодження чи знищення свідоцтва про державну реєстрацію акта цивільного стану або з інших причин відсутності його оригіналу громадянину за його заявою на підставі актового запису цивільного стану може бути видане органом державної реєстрації актів цивільного стану повторне свідоцтво [4].

Фізичні чи юридичні особи на підтвердження державної реєстрації акта цивільного стану можуть також отримати документи, видача яких здійснюється у формі витягів із Реєстру за затвердженими Мін'юстом зразками [5].

Оплата та порядок видачі повторних свідоцтв або витягів із Реєстру здійснюється згідно з «Правилами державної реєстрації актів цивільного стану в Україні», затверджених наказом Міністерства юстиції України від 18.10.2000 № 52/5, «Порядком ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2007 № 1064, «Інструкцією з ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян».

Видача свідоцтв про народження, укладання шлюбу, розірвання шлюбу, зміну імені, смерть здійснюється на підставі складеного актового запису цивільного стану в повній відповідності до нього на бланках, виготовлених друкарським способом за єдиним для всієї держави зразком, затвердженим згідно з вимогами чинного зако-

нодавства України. Повторні свідоцтва видаються (надсилаються) на таких самих бланках, та робиться відмітка «Повторно».

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, підсумовуючи викладене вище, подання до відділів державної реєстрації актів цивільного стану звернень щодо заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану через мережу

Інтернет, тобто використовуючи ІТ-технології, не звільняє від необхідності особистого звернення користувача до відділу та подання ним документів, передбачених законодавством для реєстрації відповідних актів цивільного стану. Використання ІТ-технологій полегшує громадянам України можливість забезпечити своє бажання укласти шлюб та створити сім'ю або зареєструвати інший цивільний стан.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44.
2. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22.
3. Про затвердження зразків актових записів цивільного стану, описів та зразків бланків свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану. Кабінет Міністрів України; Постанова, Форма типового документа, Зразок [...] від 10.11.2010 № 1025.
4. Порядок ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2007 року № 1067.
5. Про внесення змін до Інструкції з ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян Наказ міністерства юстиції України від 27 квітня 2016 року № 1235/5. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27.04.2016 № 638/28768.

Сафончик Оксана Іванівна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИДАЧІ ДОКУМЕНТІВ ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

У запропонованій статті надається загальна характеристика правових аспектів порядку реєстрації актів цивільного стану у сфері інформаційних технологій. Основною метою статті є науковий аналіз, систематизація, оцінка, розроблення пріоритетних напрямів науки щодо видачі документів про державну реєстрацію актів цивільного стану у сфері інформаційних технологій, теоретичних та практичних проблем, що виникають у зазначеній сфері в Україні. При цьому наголошується, що подання до відділів державної реєстрації актів цивільного стану звернень щодо заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану через мережу Інтернет, тобто використовуючи ІТ-технології, не звільняє від необхідності особистого звернення користувача до відділу та подання ним документів, передбачених законодавством для реєстрації відповідних актів цивільного стану. З урахуванням наявності ІТ технологій, із метою оптимізації процесу надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.06.2015 року № 669-р було запроваджено пілотний проект щодо подання заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану через мережу Інтернет, де був створений офіційний сервіс – Веб-портал «Звернення у сфері державної реєстрації актів цивільного стану». Використання ІТ-технологій полегшує громадянам України можливість забезпечити своє бажання укласти шлюб та створити сім'ю або зареєструвати інший цивільний стан. Крім того, слід констатувати, що зазначена проблема ще не досліджена належним чином, а багато питань ще не врегульовані, у зв'язку із чим соціальні та правові питання щодо порядку реєстрації актів цивільного стану у сфері інформаційних технологій потребують подальших наукових досліджень.

Ключові слова: сім'я, сімейні правовідносини, акти цивільного стану, реєстрація, інформаційні технології.

Сафончик Оксана Іванівна

ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ВЫДАЧИ ДОКУМЕНТОВ О ГОСУДАРСТВЕННОЙ РЕГИСТРАЦИИ АКТОВ ГРАЖДАНСКОГО СОСТОЯНИЯ В СФЕРЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УКРАИНЕ

В предложенной статье дается общая характеристика правовых аспектов порядка регистрации актов гражданского состояния в сфере информационных технологий. Основной целью статьи является научный анализ, систематизация и оценка приоритетных направлений науки относительно выдачи документов о государственной регистрации актов гражданского состояния в сфере информационных технологий, теоретических и практических проблем, которые возникают в этой сфере. При этом акцентируется внимание на том, что подача в отделы государственной регистрации актов гражданского состояния через Интернет, то есть используя информационные технологии, не освобождает от личного обращения пользователя в отдел для подачи им документов, предусмотренных законодательством, для регистрации соответствующих актов гражданского состояния. С учетом наличия ИТ-технологий, с целью оптимизации процесса предоставления административных услуг в сфере государственной регистрации актов гражданского состояния для исполнения распоряжения Кабинета Министров Украины от 26.06.2015 года № 669-р был введен пилотный проект по подаче заявлений в сфере государственной регистрации актов гражданского состояния через сеть Интернет, где был создан официальный сервис – Веб-портал «Обращение в сфере государственной регистрации актов гражданского состояния». Использование ИТ-технологий облегчает гражданам Украины возможность осуществить свое желание заключить брак и создать

